A birtokpolitika közösségi jogi problémái

KOROM ÁGOSTON

Kulcsszavak: kettős jogalap, külföldiek tulajdonszerzése, hatósági engedélyezés, moratórium, mozgástér.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Megkülönböztetve egymástól a KAP és a birtokpolitikára vonatkozó közösségi jogi rendelkezéseket, arra a következtetésre jutok, hogy túlzás, illetve nem helytálló Tanka Endre megállapítása, mely szerint az uniós jog a birtokpolitikában „maga a politika", „a tagállami jogalkotás annak végrehajtására szűkül", és a birtokpolitikában a közösségi jog „a belső jogot csaknem kiszorítja", hiszen a tagállam dönthet úgy, hogy semmilyen korlátozást nem léptet életbe a földpiacon, valamint a közösségi joggal összeegyeztetett igen szigorú, Tanka Endre szavaival élve értékalapú birtokpolitikát, polgári demokratikus földreformot is bevezethet.

Alapelv szerint a birtokpolitikában a tőke szabad mozgásának korlátozása tilos – minden tagállam esetében –, de az Európai Bíróság által elismert közérdekből, az arányosság és a szükségesség jogelvének betartásával mégis korlátozható, feltéve, hogy az adott rendelkezések nem a más tagállamok polgárainak hátrányos megkülönböztetésére irányulnak. A földkérdésben véleményem szerint nem vezet előre a nemzeti szuverenitás kontra közösségi jog problematika előtérbe helyezése, megoldás inkább attól várható, hogy megvizsgálják azt, hogy milyen, a közösségi joggal összeegyeztethető szabályozással lehet a célokat megvalósítani.

BEVEZETÉS

Vitaindító cikkében *Kapronczai István* felhívta a figyelmet arra, hogy a „moratórium" hét évéből hat év eltelt, és problémafelvetésen kívül szinte alig történt érdemi felkészülés az új szabályozásra (*Kapronczai, 2010*).

Írásomban *Tanka Endre* professzor úr cikkéhez szólok hozzá, aki e terület elismert szakértőjeként műveivel sokunk – többek között a szerző – figyelmét is felkeltette a téma iránt. Véleményem szerint is rendkívül fontos a szakmai párbeszéd, tekintettel a „moratórium" lejártáig rendelkezésre álló igen kevés időre. Jelen írásomban szinte kizárólag a közösségi joggal kapcsolatos kérdésekre helyezem a hangsúlyt. E nélkül nem lehet szakmailag megalapozottan elkezdeni az új földjogi szabályozás kialakítását.

Véleményem szerint a „moratórium" lejártát követően, megfelelő szakmai előkészítés esetén van lehetőség egy közösségi joggal összeegyeztethető, de a közérdeket hatékonyan előmozdítani képes „szigorú" földtörvény megalkotására, ezért az egyébként igen elterjedt „földkereskedelmi liberalizáció" kifejezés használatát nem tartom szerencsésnek.

Tanka Endre szerint az uniós jog nem az egyik, alárendelt eleme a KAP-nak és a birtokpolitikának, hanem annak tárgyi, intézményi megjelenése, tartalma és kikényszerítő eleme alapján „maga a politika" (*Tanka, 2010*). Továbbá kifejti, hogy a közösségi jog elsőbbségi doktrínájából, közvetlen hatályából és tárgyi túlsúlyából a tagállami jogalkotás szinte csak annak végrehajtására szorul a KAP-ban, amely lefedi a tagállami birtokpolitikát is.

Ebből következően nyilvánvaló, hogy a közösségi jog nemcsak „befolyásolja" a „politikai döntést", hanem éppen annak a „kikényszerítő" eszköze. Osztom véleményét abból a szempontból, hogy a közösségi jog nem csak befolyásolja a birtokpolitikával kapcsolatos politikai döntéseket, de véleményem szerint más a közösségi jog szerepe a KAP-ban és a birtokpolitikában. E megállapítástól eltekintve lényegében egyetértek *Tanka Endre* agrárjog fogalmával, mely szerint „a közösségi jog elsőbbsége, kötelező érvénye, közvetlen hatálya és meghatározó tárgyi túlsúlya alapján kialakult joganyag, (...) amely föld- és agrárviszonyainkban elsősorban a hazai magánjog és a közigazgatási jog sajátos vegyüléseként jelenik meg".

A Közös Agrárpolitika célkitűzéseinek végrehajtására irányuló közösségi joganyag legnagyobb része valóban közvetlenül alkalmazható, és ebben az értelemben bizonyos területeken a tagállam szerepe kizárólag e rendelkezések végrehajtására szűkül.

Véleményem szerint kerülendő a *Tanka Endre* által használt kifejezés, mely szerint „a tagállami jogalkotás annak végrehajtására szorul", mert e joganyag túlnyomó része rendelet, és az Európai Bíróság állandó gyakorlata alapján a tagállamok a rendeleteket nem építhetik be a belső jogba, mert ez azt a látszatot kelthetné, hogy a rendeletek közvetlen alkalmazhatóságát bizonyos tagállami jogi aktusok kondicionálják.

A KAP célkitűzéseinek megvalósítására irányuló rendelkezések egy közös politika megvalósítására irányulnak, ezért gyakoriak a közvetlenül alkalmazható rendelkezések. Ezzel szemben a tagállami földviszonyokban, azon belül a hagyományos birtokpolitikai eszközök vonatkozásában, a közösségi jog szerepe szinte kizárólag a más tagállamok polgárainak az alapító szerződések által biztosított jogosultságainak garantálására szorítkozik. Az alapelv szerint a tőke szabad áramlásának minden korlátozása tilos, de a birtokpolitikában bizonyos feltételek esetén megengedett a korlátozás.

A KÖZÖSSÉGI JOG ÉS A HAGYOMÁNYOS BIRTOKPOLITIKAI ESZKÖZÖK

Nagyon leegyszerűsítve ugyan, de közhelynek tekinthető, hogy az alapítók európai integrációt létrehozó szerződésekkel, egy fokról fokra felépítendő gazdasági integráció létrehozásával akarták megakadályozni az európai nemzetek közötti újabb viszálykodás kialakulását. Természetesen a gazdaság szempontjából alapvető szektorok közös irányítása, valamint egységes belső piac kiépítésére irányuló gazdasági integráció nyilvánvalóan nem működhet hosszú távon ad hoc jelleggel. Ebből a szempontból az „alapító atyák" véleményem szerint reálisan látták, hogy e gazdasági integráció hosszú távú működtetéséhez egy nemzetek feletti bíróság szükséges, amely egységesen értelmezi a gazdasági közösséget létrehozó szerződéseket, azaz a közösségi jogot. Az is nyilvánvaló, hogy e bíróság döntéseinek kötelező jogi kötőerővel kell bírnia a közösségi joggal esetlegesen ellentétes nemzeti jogszabályok, hatósági döntések felett, azaz a közösségi jog elsődlegességének doktrínája nélkül nem működhetne a gazdasági közösség. Tételezzük fel, hogy a közösségi jog elsődlegességének és közvetlen hatályának hiányában a tagállamok például az áruk szabad mozgásának területén mindenféle adminisztratív eszközökkel akadályozgatnák a másik tagállamból származó áruk behozatalát, miközben ugyanaz az állam akadálymentesen exportálhatná a saját áruját a másik tagállamba. Könnyen belátható, hogy a különböző „lelemények" nagyon gyorsan elterjednének, hiszen nagyon jelentős érdekek fűződhetnek az ilyen intézkedésekhez, amelyek a gazdasági közösség gyors szétesését eredményeznék.

Ebből következően indokolt bírálni többek között *Tanka Endre* a közösségi jog elsőbbségi doktrínájával és közvetlen alkalmazhatóságával szembeni kritikus megállapításait, hiszen ezen eszközök nélkül a tagállamok „leleményei" miatt ma nem működhetne a gazdasági közösség. Tehát ha egy szerző nem ért egyet a jelenlegi integrációval, akkor véleményem szerint nem az integráció működését biztosító eszközt – jelen esetben a közösségi jog elsőbbségi doktrínáját és közvetlen alkalmazhatóságát –, hanem magát az integráció jellegét, Magyarország belépését, esetleg az integráció gazdasági túlsúlyát kellene kritizálnia.

A gazdasági integráció kijátszására alkalmas tagállami lépésekkel kapcsolatban – ha e lépést a közösségi jog szemszögéből vizsgáljuk – elég arra a tervezetre gondolni, hogy a politika ugyan lehetővé tenné a „moratórium" lejártát követően más tagállamok polgárai számára a termőföldek tulajdonának megszerzését, de nyilvánvalóan a közösségi jog kijátszására alkalmazott „leleményként", a magyar nyelv elsajátítását kötelezővé tenné. Természetesen abban az esetben, ha a közösségi jog csak a nemzeti elbánást követelné meg, illetve a közösségi jog elsődlegességének jogelve hiányában egy ilyen „lelemény" el is érné a célját. Az Európai Bíróság évtizedes „tapasztalattal" rendelkezik az ilyen „lelemények" közösségi joggal való ellentétességének megállapításához szükséges jogelvek kifejlesztésében, vagyis egy ilyen „lelemény" igen nagy valószínűséggel nem érné el a kívánt célt.

Visszatérve a birtokpolitika és a közösségi jog kapcsolatához, az Európai Bíróság a termőföldek forgalmának szabályozásával kapcsolatban, a tőke szabad áramlására vonatkozó rendelkezések alkalmazásával biztosítja, hogy más tagállamok polgárai is vásárolhassanak termőföldet, azonban a nemzeti elbánás garantálása, mint ahogy azt a fentiekben említettem, erre önmagában nem alkalmas, hiszen nem akadályozza meg a tagállamok külföldiek kiszűrésére irányuló „leleményeit".

A tagállamok saját hagyományaik alapján építhetik fel a tulajdoni rendjüket, csak az alapító szerződések célkitűzéseit kell betartaniuk. Elviekben az Európai Bíróság állandó gyakorlata alapján minden olyan belső jogszabály, amely alkalmas arra, hogy a tőke szabad mozgását korlátozza – jelen esetben a termőföldek más tagállamok polgárai által történő megvásárlását – tilos. Azonban bizonyos feltételek megléte esetén a tőke szabad áramlása korlátozható, különös tekintettel a Római Szerződés a mezőgazdasági termelők életminőségének elősegítésére vonatkozó rendelkezése alapján.

Az Európai Bíróság tehát jogvita esetén megvizsgálja, hogy az adott rendelkezés valójában diszkriminatív-e, azaz garantálja a nemzeti elbánást. A nemzeti elbánás megvizsgálásánál az Európai Bíróság továbbmegy, ugyanis mint azt az előzőekben már kifejtettem, a nemzeti elbánás a közösségi jog szempontjából nézve nem alkalmas a tagállamok külföldi vásárlók kiszűrése érdekében életbe léptetett „leleményeinek" kiszűrésére. Ezért az Európai Bíróság megvizsgálja, hogy az adott korlátozás közérdekre irányul-e. *Jacques Pertec* véleménye szerint e területen az a közérdek, amit az Európai Bíróság annak minősít, az adott korlátozás az adott cél eléréséhez képest szükséges és arányos-e, valamint a tagállamnak jogvita esetén azt is be kell tudni bizonyítani, hogy az adott „legitim" közérdek nem érhető el más, az alapító szerződések célkitűzéseit kevésbé korlátozó rendelkezés életbe léptetésével (*Korom, 2009*). Nyilvánvaló, hogy ez a gyakorlat alkalmas arra, hogy szinte teljes bizonyossággal kiszűrje a tagállamok más tagállamok polgárai vásárlásának megakadályozása érdekében életbe léptetett „leleményeit".

Az Európai Bíróság állandó gyakorlata alapján közérdek lehet a mezőgazdasági termelők életminőségének előmozdítását, kis és közepes életképes birtokok létrehozását elősegítő birtokpolitika, a vidéki népesség megtartása, a spekulációs földvásárlások kiszűrése, a mezőgazdasági termelés fenntartása. E megállapítások azonban nem kötelezőek a tagállam számára, ugyanis nincs közös birtokpolitika, de ezekre a közérdekekre való hivatkozással – betartva a fent említett arányossági, helyettesíthetőségi stb. feltételeket – korlátozható a tőke szabad áramlása.

Ebből következik az is, hogy hibás az olyan értelmezés, mely szerint a termőföld a közösségi jogban tőkének minősül, hiszen tulajdoni rendjüket a tagállamok saját hagyományaik alapján építhetik fel. A közösségi jog értelmezésem szerint ezen jogelveket a külföldi vásárlók kiszorítására irányuló tagállami „lelemények" kiszűrése érdekében vezette be. Továbbá véleményem szerint a fentiek értelmében teljesen megalapozatlannak tekinthetők az olyan megállapítások, melyek szerint a közösségi jog nem elégedne meg a nemzeti elbánással, „nemzetközi kiváltságokat" írna elő a külföldi tőkének (*Tanka, 2003*).

Miután e gondolatmenet alapján megkülönböztettem egymástól a KAP és a birtokpolitikára vonatkozó közösségi jogi rendelkezéseket, összegezve arra a következtetésre jutok, hogy túlzás, illetve nem helytálló *Tanka Endre* megállapítása, mely szerint az uniós jog a birtokpolitikában „maga a politika", „a tagállam csak annak végrehajtására szorul", és a birtokpolitikában a közösségi jog „a belső jogot csaknem kiszorítja", hiszen a tagállam dönthet úgy, hogy semmilyen korlátozást nem léptet életbe a földpiacon, valamint a közösségi joggal összeegyeztetett igen szigorú, *Tanka Endre* szavaival élve értékalapú birtokpolitikát, polgári demokratikus földreformot is bevezethet.

A teljesség kedvéért hozzá kell tenni, akkor is, ha ez a tény lényegét tekintve nem változtat az előbbi megállapításon, hogy a közösségi joggal nem egyeztethető össze egy olyan szabályozás, amely a termőföldek tulajdonának átruházását kizárólag a saját művelési kötelezettséget vállaló gazdák részére teszi lehetővé, mert egy ilyen rendszer ellehetetlenítené a föld megvásárlására elegendő anyagiakkal nem rendelkező, így földbérletre szoruló gazdák gazdálkodását.

Ugyanakkor véleményem szerint is a közösségi jog szerepe a birtokpolitikában fontosabb annál, mint azt a *Kapronczai István* által használt „befolyásolhatják" kifejezés sejtetni engedi.

A MAGYAR CSATLAKOZÁSI OKMÁNY ÁLTAL MEGHATÁROZOTT MOZGÁSTÉR

Tanka Endre véleménye szerint míg a régi tagállamok önrendelkezéssel bírnak a földpiacukra vonatkozólag, az új tagállamok esetében az Európai Bizottság azért, hogy a keleti térségben előmozdítsa a nagybirtokrendszert, „jogi leleményként" a tőke szabad áramlására vonatkozó fejezetben helyezte el a termőföldek tulajdonára vonatkozó rendelkezéseket, és ezzel kettős jogalapot és elbánást hozott létre. *Tanka Endre* véleménye szerint ebből következően 2011-től már semmilyen térmértéki korlát nem vezethető be, és ebből következően a Csatlakozási szerződést az értékalapú birtokpolitika bevezetése érdekében felül kell vizsgálni, azaz ki kell vonni a tőke szabad áramlásának hatálya alól (*Tanka, 2008*). Ez a vélekedés véleményem szerint minden alapot nélkülöz. Egyrészt az Európai Bíróság állandó gyakorlata alapján a régi tagállamok birtokpolitikai önrendelkezése is csak addig a pontig terjed, amíg betartják az alapító szerződések rendelkezéseit, valamint a tőke szabad áramlására vonatkozó rendelkezéseket, amelyeket az

Európai Bíróság minden tagállam földpiaca esetében alkalmaz.

Azok az „új" tagállamok, amelyek a külföldiek termőföldvásárlása alól egy átmeneti időszakra haladékot kaptak (moratórium), a tőke szabad mozgására vonatkozó fejezetben kapták meg, hiszen a tőke szabad mozgásának tilalma alól kaptak kivételt. Az a tény, hogy ezen tagállamok átmeneti mentességet kaptak, az átmeneti időszak lejártát követően semmilyen hátrányos következménnyel nem jár számukra. Ebből következik, hogy a Csatlakozási szerződés felülvizsgálatára vonatkozó elképzelés értelmetlen.

Számos szerző szerint – *Kurucz Mihály* véleménye szerint e záradék jogvitákat fog eredményezni – a Csatlakozási okmányban található súlyosbítási tilalomra vonatkozó záradék, valamint bizonyos „negatív szerzett jogok" nem teszik lehetővé, hogy az eddiginél szigorúbb, a közérdeket jobban érvényre juttató földtörvényt vezessenek be. Véleményem szerint ezt a kérdést is a közösségi jog logikája alapján szükséges megválaszolni.

Ha egy tagállam a csatlakozást követően egy uniós alapjog alkalmazása alól átmeneti időszakra felmentést kap, akkor a közösségi jog a Csatlakozási szerződésben a tagállam számára engedélyezett időleges felmentést mintegy „körülbástyázza", azaz az átmeneti időszak alatt a tagállam nem vezethet be újabb súlyosbításokat az uniós jog által garantált alapjogot érintően.

A „Magyar Csatlakozási okmány"-ban a földpiacra vonatkozó átmeneti mentességet a közösségi jog kétszeresen „körülbástyázta". Egyrészt a külföldiek és a jogi személyek átmeneti földvásárlási tilalma csak az okmány aláírásának napján hatályban lévő szabályozásra vonatkozik. Az Európai Bíróság álláspontja szerint, ha a tagállam a meglévő szabályozástól eltérő logikájú, vagy új eljárási rendszert bevezető szabályozást léptet életbe, akkor arra már nem vonatkoznak a Csatlakozási okmányban biztosított kedvezmények. Ebből következik, hogy a „moratórium" időtartama alatt nem vezethető be a földforgalom szabályozására irányuló előzetes hatósági engedélyezési eljárás, amely véleményem szerint a leghatékonyabban képes előmozdítani a „polgári demokratikus földreformot". Ha mégis bevezetnénk ilyen rendszert a „moratórium" időtartama alatt, akkor arra a szabályozásra már nem vonatkozna a „moratórium", miként ezt a Csatlakozási okmány is említi. Ez azonban semmi esetre sem jelenti azt, hogy a „moratórium" lejártát követően ne lehetne bevezetni egy szigorú, de a közösségi joggal összeegyeztethető előzetes hatósági engedélyezésen alapuló szabályozást.

A Csatlakozási okmány többek között előírja, hogy a külföldiek termőföldtulajdonának megszerzési feltételei semmi esetre sem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a csatlakozás napján. A közösségi jog szempontjából véleményem szerint ez a rendelkezés a második körülbástyázásnak tekinthető, amely szintén a „moratórium" időtartamára vonatkozik. Néhány szerző szerint ezen záradék jogvitára adhat alapot, ha a „moratórium" lejártát követően bevezetnek egy viszonylag „szigorú" előzetes hatósági engedélyezési rendszerre épülő szabályozást, arra hivatkozva, hogy a csatlakozás napján hatályban lévő szabályozáshoz képest új korlátozásokat vezetnek be. Véleményem szerint, ha az új szabályozás összeegyeztethető a közösségi joggal, akkor a külföldiek nem hivatkozhatnak kedvezőtlenebb elbánásra, hiszen a csatlakozás napján nem szerezhették meg a termőföldek tulajdonát, új szabályozás szerint viszont a közösségi joggal összeegyeztethető feltételek teljesítése esetén megszerezhetik, így semmi esetre sem hivatkozhatnak kedvezőtlenebb elbánásra.

Az olyan feltételezések, melyek szerint a „régi tagállamok" már meglévő szabályozással léptek be, ebből következően sza-

bályozásuk összeegyeztethető a közösségi joggal, semmilyen szakmai megalapozottsággal nem rendelkeznek.

A POLITIKA ÉS A BIRTOKPOLITIKA VISZONYA

Tanka Endre szerint a politika csak akkor hajlandó változtatni a birtokpolitikában a közérdek hatékony érvényesítésével kapcsolatos hozzáállásán, ha a társadalomnak van annyi ereje, hogy ezt a politikai döntéshozóktól kikényszerítse. Ebben a kérdésben véleményem szerint célszerű megkülönböztetni egymástól a közösségi joggal összeegyeztethető, sőt az Európai Bíróság állandó gyakorlata alapján a Római Szerződés rendelkezéseivel különösen összeegyeztethető intézkedéseket, mint a spekulációs termőföldvásárlások kizárása, a termőföldek méltányos elosztására, a vidéki népesség megtartására, a mezőgazdasági termelés fenntartására irányuló politikákat, valamint az olyan célkitűzéseket, amelyek a közösségi joggal ellentétesen a más tagállamok polgárai földvásárlásainak, letelepedésének megakadályozására irányulnak. Ez utóbbi kérdésben véleményem szerint fennáll a veszély, hogy a politika – engedve a társadalmi nyomásnak – ez utóbbi célkitűzéseket is zászlajára tűzi, ami igen nagy valószínűséggel oda vezet, hogy a szabályozás amúgy legitim, a közösségi joggal összeegyeztethető rendelkezéseit sem lehet majd alkalmazni, és az Európai Bíróság joggyakorlata alapján visszamenőlegesen felül kell majd vizsgálni a „diszkriminatívvá minősített" szabályozás alapján létrejött jogügyleteket, valamint az állam igen jelentős összegű kártérítés kifizetésére is kötelezhető.

Jogvita esetén az Európai Bíróság elsősorban azt vizsgálja, és a szabályozás ökoszociális szempontjai is csak akkor alkalmazhatók (a kis és közepes életképes birtokok létrehozásának elősegítése, spekulációs tőke kizárása, helyben lakási kötelezettség stb.), ha jogvita esetén a tagállam be tudja bizonyítani, hogy a szabályozás nem diszkriminációra irányul. Ezért igen kártékonyak lehetnek mindazok a javaslatok, melyek a termőföldek nemzeti tulajdonban való megtartását célozzák. Ebből a szempontból fennáll annak a veszélye, hogy a politika – szavazatmaximálási célból – a diszkriminációra irányuló elemeket is zászlajára tűzi, nem törődve a nagyon nagy valószínűséggel bekövetkező súlyos következményekkel.

Összegezve, alapelv szerint a birtokpolitikában a tőke szabad mozgásának korlátozása tilos – minden tagállam esetében –, de az Európai Bíróság által elismert közérdekből, az arányosság és a szükségesség jogelvének betartásával mégis korlátozható, feltéve, hogy az adott rendelkezések nem a más tagállamok polgárainak hátrányos megkülönböztetésére irányulnak. Tehát nem a Csatlakozási szerződés, nem is az *Európai Bizottság* – az Európai Bizottságnak a hagyományos birtokpolitikai eszközök tekintetében nincs is kompetenciája – valósíthatja meg a közösségi jogban a „szabad tőkemozgás diktátumát", hanem a szakma és a politikai döntéshozók azzal, hogy diszkriminációra irányuló rendelkezésekkel és kijelentésekkel előidézik, hogy az Európai Bíróság döntése alapján ne lehessen korlátozni a tőke szabad mozgását.

Tanka Endre „kettős jogalapra, elbánásra" vonatkozó tézisének burkolt megfogalmazása, mely szerint a földkérdést „…kivonja a tőkeuralom diktátuma alól" (*Tanka, 2009*), vagy azon megállapítása, mely szerint „az állami lét döntő ismérve az államnak a területéről való önrendelkezése, vagy ennek korlátozása, illetve kizárása" nyilvánvalóan téves.

A földkérdésben nem vezet előre a nemzeti szuverenitás kontra közösségi jog problematika előtérbe helyezése. Megoldás inkább attól várható, hogy megvizsgálják, hogy milyen közösségi joggal ösz-

szeegyeztethető szabályozással lehet a célokat megvalósítani.

ELŐZETES HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS, AZ ÁLLAM ELŐVÁSÁRLÁSI JOGÁNAK SZÉLES KÖRŰ ALKALMAZÁSA

Tanka Endre a „túlélés földprogramjában" véleményem szerint indokolatlan és megvalósíthatatlan túlzásokba esik az állami földtulajdonnal kapcsolatban azzal, hogy 3-3,5 millió hektárral növelné az állami tulajdonú termőföldek arányát. Véleményem szerint igen kevés a valószínűsége, hogy a kisajátításokhoz szükséges források előteremtése az államadósság átütemezésével előteremthető. Továbbá ha az állami földek arányának célja a termőföldek magyar termelők részére történő megőrzésére irányul, akkor ez az eszköz sem alkalmasabb a többi eszköznél e cél előmozdítására, hiszen az Európai Bíróság joggyakorlata alapján más tagállamok polgárai részére is lehetővé kell tenni az állami földek esetleges megvásárlását vagy haszonbérletét. Azon kívül nem is tartható egy polgári demokratikus földreform szempontjából ideális helyzetnek az állami tulajdon ilyen magas aránya. A francia szabályozásban az „állam" köteles öt éven belül továbbértékesíteni az elővásárlási jogával megszerzett mezőgazdasági ingatlant.

Az előzetes hatósági engedélyezési eljárás sokkal hatékonyabbnak, célravezetőbbnek és költségkímélőbbnek látszik, amelyben a hatóság csak akkor járul hozzá a termőföldek eladásához, ha életképes kis és közepes birtok jön létre, esetlegesen közérdekből árszabályozást vezet be, valamint a pályáztatásban a hatóság választaná ki a legalkalmasabb pályázót (mezőgazdasági végzettség/tapasztalat, „mezőgazdasági üzem" vezetésére való alkalmasság, szociális szempontok, népesedési szempontok alapján). Az állam elővásárlási jogát csak abban az esetben tartom célravezetőnek és alkalmazandónak, ha a hatóság döntése alapján egy pályázó sem felel meg a kritériumoknak.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Kapronczai I. (2010): A földbirtok-politika választ igénylő kérdései. Gazdálkodás 2. sz. 191-202. pp. – (2) Korom Á. (2009): A termőföldek külföldiek általi vásárlására vonatkozó mozgástér. Európai Jog 6. sz. 7-16. pp. – (3) Kurucz M.: Van megoldás „Földtörvény-üzemszabályozás" Barankovics Alapítvány, 16-17. pp. – (4) Tanka E. (2003): Magyar Birtokpolitika az Európai Egyesült Államokban. Alterra, 69-75. pp. – (5) Tanka E. (2008): Az értékalapú földpolitika intézményi érvényesülése. In: Magyar Nemzetstratégia 2008, 393-417. pp. – (6) Tanka E. (2010): Kitörési esély a magyar birtokpolitika zsákutcájából. Gazdálkodás 3. sz. megjelenés alatt